

چکیده مابعدالطبیعه جامع

مجموعه حکمت جاویدان | ۱۵ |

www.ketab.ir

انتشارات حکمت

سرشناسه: شوان، فریتيوف، ۱۹۰۷-۱۹۹۸ م. Schuon, Frithjof

عنوان: چکیده مابعدالطبیعه جامع

نویسنده: فریتيوف شوان | مترجمان: رضا کورنگ بهشتی و فاطمه صانعی

مشخصات نشر: تهران: حکمت، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۱۵۰ صفحه، شابک: 978-964-244-116-7

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

عنوان اصلی: Résumé de métaphysique intégrale, 1986

یادداشت: کتاب نامه به صورت زیر نویس

یادداشت: نمایه

موضوع: مابعدالطبیعه -- مطالب گوناگون

موضوع: دین -- مطالب گوناگون

شناسه افزوده: کورنگ بهشتی، رضا، ۱۳۵۶-، مترجم

شناسه افزوده: صانعی، فاطمه، ۱۳۵۸-، مترجم

شناسه افزوده: خندق آبادی، حسین، ۱۳۵۷-

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ چ ۸۹۴ ش / BF۱۹۹۹

رده بندی دیویی: ۲۹۹/۹۳

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۲۳۶۵۷۷

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

www.ketab.ir

این کتاب ترجمه ای است از:

Frithjof Schuon,

Résumé de métaphysique intégrale,

Le courrier du livre, 1985.

انتشارات حکمت

www.hekmat-ins.com • info@hekmat-ins.com • hekmatpub • 09394402251

نشانی دفتر و فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای ایوریحان، شماره ۹۴
کد پستی: ۱۳۱۵۶۹۴۱۶۵ • تلفن: ۶۶۴۶۱۲۹۲ / ۶۶۴۱۵۸۷۹ • نمابر: ۶۶۴۰۶۵۰۵

© (کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات حکمت است) تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه (از قبیل چاپ، فتوکپی، الکترونیک، صوت و تصویر) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

فریتیوف شوان

نویسنده:

رضا کورنگ بهشتی

مترجمان:

(عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشگاه اصفهان)

فاطمه صانعی

دبیر و ویراستار مجموعه:

حسین خندق آبادی

طراح جلد:

حسن کریم زاده

نوبت چاپ:

دوم / ۱۴۰۱ شمسی / ۱۴۴۴ قمری

شمارگان:

۵۰۰ نسخه

شابک:

۹۷۸-۹۶۴-۲۴۴-۱۱۶-۷

حروفچینی و صفحه‌آرایی:

مؤسسه فرهنگی هنری حکمت

چاپ و صحافی:

شرکت چاپ و نشر کیمیای حضور

فهرست

۹	مقدمه مترجمان
۱۵	پیش‌گفتار

بخش نخست: جهان اصول

۲۱	چکیده مابعدالطبیعه جامع
۳۳	خلقت به مثابه صفتی الهی
۴۹	زنجیره هستی-کیهان‌شناختی
۵۳	ابعاد قدرت مطلقه

بخش دوم: جهان سنت

۶۹	راز چهره اقنومی
۸۳	دین ابطال‌ناپذیر
۸۹	دو مشرب باطنی
۹۹	کاستی‌هایی در عالم ایمان

بخش سوم: جهان نفس

۱۱۵	ابهام عنصر هیجان
۱۲۳	فریب‌کاری روان‌شناسی مسلکی
۱۳۱	بی‌نامی فضایل
۱۳۹	ابتلاها و سعادت
۱۴۷	نمایه

مقدمه مترجمان

درباره کتاب

کتابی که ترجمه آن پیش روی خوانندگان فهیم است در سال ۱۹۸۵ به زبان فرانسه با همین عنوان منتشر شد. در سال ۱۹۸۶ انتشارات ورلد ویزدم^۱ مجموعه مقالات این کتاب را به همراه مجموعه مقالات کتاب دیگری از فریتیوف شوان با نام *از پی دین خالد*^۲ در کتابی واحد با عنوان *چکیده مابعدالطبیعه و مشرب باطنی* به انگلیسی منتشر کرد.

کتاب حاضر که تعبیر «چکیده» به راستی برآورده آن است در سه بخش و دوازده فصل تنظیم شده است. این مجموعه مقالات، همان گونه که خود نویسنده در پیش گفتار می گوید، به رغم عنوان واحدی که برایشان برگزیده شده است، تنها به اساسی ترین مسایل مابعدالطبیعی و الهیاتی نمی پردازد، بلکه همچنین دیدگاه های بنیادین نویسنده را درباره دین، روان و اخلاق انسانی شامل می شود.

نویسنده در فصل نخست به اساسی ترین مبحث مابعدالطبیعه، یعنی علم مراتب و درجات وجود، می پردازد. این فصل را می توان چکیده و،

1. World Wisdom

2. *Sur les Traces de la Religion Pérenne*, Le Courrier du Livre, Paris, 1982

3. *Survey of Metaphysics and Esoterism*

از یک نظر، مکمل مقاله مهم دیگری از شوان یعنی «حضرات پنجگانه الهی»^۱ دانست. وی در فصل دوم به تبیین مفهوم خلقت و نسبت آن با خداوند اهتمام می‌ورزد و اختلاف چشم‌انداز ادیان سامی یا ابراهیمی و نظرگاه یونانی-هندویی در این موضوع را توضیح می‌دهد. بنا بر تبیین شوان، خلقت، از آنجا که در نظرگاه یونانی-هندویی ناشی از وجوب ذاتی خداوند است، در حکم صفتی الهی است؛ بدین معنا که مانند صفات دیگر خداوند، قدیم و از وی تفکیک‌ناپذیر و همواره در فعل است. در حقیقت، این بحث تا اندازه‌ای یادآور نزاع فیلسوفان و متکلمان مسلمان درباره قدیم یا حادث بودن جهان و نسبت خدا با مخلوقات است. شوان، با بررسی مفهوم «خلق از عدم»، تبیین جایگاه خدای خالق و صانع یا دمیورژ، نظریه مایا و نظریه ادوار در کیهان‌شنی هندو، می‌کوشد تبیین جامعی از مفهوم خلقت ارائه دهد. در فصل سوم، با تمرکز بر اصل دوقطبی شدن، تبیین ظریف‌تری از سیر تجلی مراتب هستی بر پایه سه‌گان ارائه شده است. در فصل چهارم، مسئله مشهور شر و نسبت آن با قدرت و حق مطلق الهی بررسی شده است. شوان در چهار فصل بخش دوم به «جهان هستی» می‌پردازد. فصل پنجم با عنوان «راز چهره اقنومی» یکی از اساسی‌ترین و مهم‌ترین نوشته‌های وی درباره چرایی کثرت ادیان است. شوان در این مقاله تعدد و گوناگونی قوایل انسانی را تنها دلیل کثرت ادیان یا چشم‌اندازهای معنوی نمی‌داند، بلکه در تبیینی عمیق‌تر اصل این کثرت را به عالم الهی نسبت می‌دهد. به سخن دیگر، هر دین راست‌آیین و اصیل، امکانی معنوی است که مثال اعلای الهی‌اش در حضرت الوهیت متحقق است و خداوند هر بار یکی از این امکانات را به منصه ظهور می‌رساند و از

۱. این مقاله با ترجمه دکتر محمود بینای مطلق در کتاب جام نو و می‌کهن: مقالاتی از اصحاب حکمت خالده، به کوشش مصطفی دهقان، مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، تهران ۱۳۸۴، ص ۴۳۹-۴۶۲ منتشر شده است.

طریق آن یک جامعه انسانی را، که در حکم ظرف یا قابل این امکان معنوی است، خطاب می‌کند.^۱ می‌توان گفت که این مقاله تفسیری است از آیه ۱۴۸ سوره بقره: «وَلِكُلِّ وُجْهٌ هُوَ مُوَلِّيهَا»؛ در هر دین خداوند با «وجهه» ای خاص که امکانش در حضرت الوهیت متقرر است پیروان آن دین را خطاب می‌کند و به‌سوی خویش «روی‌آوران می‌گرداند». چنین تبیینی تصدیق حقانیت و اعتبار «ذاتی» ادیان «الهی و راست‌آیین» را در پی می‌آورد. با وجود این، باید تأکید کرد که خود نویسنده چنین تصدیقی را این‌گونه مشروط و مقید می‌سازد: «تصدیق اعتبار همه ادیان یقیناً نگرشی ستودنی است، به شرط آنکه به نام نوعی روان‌شناسی مسلکی نباشد که فوق طبیعی را به طبیعی فرومی‌کاهد؛ و نیز به شرط آنکه ادیان و معنویت‌های جعلی طرد شوند، امری که نوعی جریان به اصطلاح «تقریب ادیان» نسبت بدان غافل به‌نظر می‌رسد. قول به جهان‌شمولی نه بشرمداری است نه لایابالی‌گری دینی-فلسفی» (ص ۹، پانویس ۲؛ تأکیدها از ماست).

افزون بر این، باید گفت که شوان هم در این مقاله و هم در مقالات متعدد دیگر تبیین نظری درباره کثرت ادیان را با مقایسه ملموس چشم‌اندازهای ادیان مختلف و بررسی وجوه افتراق و امتیاز آنها تکمیل می‌کند. در همین بررسی‌ها ارزش‌های ذاتی و در عین حال محدودیت‌های هر دینی به‌طور طبیعی خود را نشان می‌دهند. اما نکته مهمی که خوانندگان دقیق را به آن توجه می‌دهیم این است که شوان در این بررسی‌ها، به‌ویژه در مقایسه اسلام با مسیحیت، چشم‌انداز اسلام را

۱. نزد ابن عربی و قونوی، شارح افکار او، تبیین‌هایی تقریباً نزدیک به تبیین شوان وجود دارد. برای مطالعه بیشتر دیدگاه‌های ایشان می‌توان به این دو اثر رجوع کرد: *عوالم خیال: ابن عربی و مسئله اختلاف ادیان*، ویلیام چیتیک، ترجمه قاسم کاکایی، انتشارات هرمس با همکاری مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها؛ و «نگاه عرفانی به اختلاف عقاید و ادیان: بررسی دیدگاه قونوی»، سید محمود یوسف‌ثانی، فصلنامه جاویدان خرد، سال ۷، شماره ۴ (پاییز ۱۳۸۹)، ص ۷۳-۸۶.

به نظرگاه حکمت خالده یا دین خالد و فطری بسی نزدیک‌تر و هماهنگ‌تر می‌داند. به عقیده وی، اسلام دین خاتم است و این «نهایت» در حالی که جمع و تألیفی بی‌سابقه را متحقق می‌کند، به بدایت بازمی‌پیوندد» (ص ۷۵، پانویس ۴). در حالی که در مسیحیت، با نوعی «مسیح کردن» خدا، یعنی با نوعی ظهور خاص و منحصر به فرد خدا، و در یهودیت با نوعی «بنی‌اسرائیلی کردن» خدا (ص ۱۰۶، پانویس ۱) و صبغه قومی بخشیدن به پیام توحید روبه‌رویم، در اسلام خدا در مقام «حقیقت مطلق» یعنی مستقل و متعال از تجلی خاص تاریخی، انسان را خطاب می‌کند؛ نه انسان «هبوط‌یافته گنجه‌کار» را، بلکه انسان «خداگونه» را که بهره‌مند از عقل و اراده‌ای است که ذات مطلق را درک می‌کند و آنچه را که به آن ذات مطلق رهنمون می‌شود برمی‌گزیند. در آیات متعددی از قرآن به خویشتی چشم‌انداز اسلام با دین فطری و انسان فطری اشاره شده است که مشهورترین آنها آیه ۳۰ سوره روم است.

شوان در فصل بعد بار دیگر به تفاوت چشم‌انداز اسلام و مسیحیت می‌پردازد. نکته ظریفی که از این فصل می‌توان استنباط کرد این است که اعتبار و حقانیت نظرگاه «خاص» مسیحیت وابسته به تفسیر دقیق مابعدالطبیعی آن است، در حالی که پیام اصلی اسلام، یعنی «لا اله الا الله»، درون‌مایه‌ای ذاتاً مابعدالطبیعی دارد و از همین رو حقیقت و اعتبارش بدون نیاز به هیچ تفسیری آشکار و بدیهی است. شوان در دو فصل بعد به ترتیب به مسئله مشرب باطنی و نسبت آن با مشرب ظاهری در ادیان و جایگاه عقل و عقلانیت در عالم ایمان می‌پردازد.

در بخش سوم نویسنده به پاره‌ای مسائل اساسی در قلمرو نفس انسانی پرداخته است. این مسائل عبارت‌اند از نقد روانکاوی مدرن و تأکید بر خطرات موجود در رویکرد تقلیل‌گرایانه آن به نفس انسان؛ تبیین عنصر هیجان در میان عواطف انسانی و کارآمدی آن در تذکر و نیز

در تصدیق حقیقت؛ تبیین رویکرد درست انسان به فضایل؛ و تبیین مواجهه معنوی و راستین آدمی با شرور و مصائب.

درباره ترجمه

در ترجمه این کتاب نسخه فرانسه آن را مبنا قرار دادیم و هم‌زمان ترجمه انگلیسی را نیز پیش چشم داشتیم. هرگاه اختلافی در تعبیر یا در عبارت میان اصل فرانسه و ترجمه انگلیسی مشاهده کردیم تعبیر یا عبارت فرانسه را برگزیدیم. در عین حال، در پاره‌ای موارد که نحوه بیان ترجمه انگلیسی به فارسی نزدیک‌تر بود از آن بهره جستیم. در خصوص دو واژه «سوژه» و «ابژه» و مشتقات آنها هرجا معادل‌های «ذهن» و «عین» و ترکیبات این دو را مناسب و گویا یافتیم از آنها استفاده کردیم و هرجا معادل‌های فارسی گویای معنای دقیق واژه نبودند اصل واژه لاتین را آوردیم. به‌طور کلی، استنباط ما این بود که متناسب با کاربرد نویسندگان این دو واژه معانی متعدد به خود می‌گیرند و بنابراین هم آوردن معادلی یکسان در همه‌جا برای آنها و هم استفاده نکردن از برخی معادل‌های فارسی که گویای منظور نویسنده‌اند و اصرار بر آوردن اصل این واژه‌ها در همه‌جا سبب دشواری و ابهام در فهم مطلب می‌شود. این انعطاف‌پذیری را در انتخاب معادل برای واژه‌های مختوم به -ism و -ist نیز به کار بستیم. و اما در خصوص دو واژه Transcendence و Immanence، به‌ترتیب دو تعبیر «فراباشندگی» و «درون‌باشندگی» را هم به‌لحاظ لغوی و هم به‌لحاظ معنایی مناسب یافتیم. زیرا شوان این دو تعبیر را برای بیان دو «نسبت» اساسی و «یک‌سویه» اصل با تجلی به کار می‌برد. به‌موجب این دو نسبت، اصل اعلی از سویی از هرچه هست «فراتر» است، و از سوی دیگر «درونی‌ترین درون» همه چیز است. پیشنهادهای «فرا» و «درون» نسبت متضمن در اصطلاحات فوق را به‌روشنی بیان می‌کنند. با وجود این،

خواننده مختار است که اصل واژه‌ها را ترجیح دهد یا دیگر معادل‌های پیشنهادی برای این دو واژه را برگزیند.

سپاس‌گزاری

اول از همه خدا را سپاس می‌گزاریم که توفیق به انجام رساندن این ترجمه را ارزانی‌مان داشت و سپس از همه کسانی که مشوق و همراهان بودند و از هیچ رهنمودی برای بهتر شدن این کار دریغ نرزدند تشکر می‌کنیم؛ از مسئولان انتشارات حکمت و به‌ویژه جناب آقای حسین خندق‌آبادی که در مقام دبیر «مجموعه حکمت جاویدان» مقابله و ویراستاری نهایی کار را انجام دادند. بدیهی است که ترجمه حاضر بدون لغزش و کاستی نیست. از این‌رو از نظرات اصلاحی و انتقادی خوانندگان فهم برای رفع کاستی‌های کار استقبال می‌کنیم.

و من الله توفیق

والحمد لله وحده و به نستعین